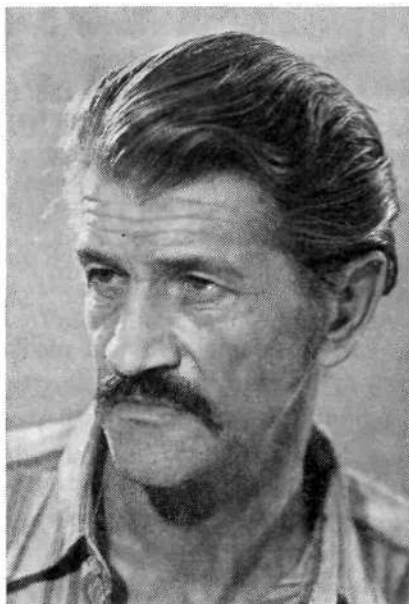

Toda takšna se nam periodizacija, ki jo je slovenska literarna veda izgradila v več generacijah, skozi nekaj desetletij svojega razvoja, razkrije samo, če jo merimo z zahtevami abstraktnega razuma in z njegovo potrebo po absolutni racionalnosti vsega, kar dojame, tj. z željo po popolni podreditvi pojavnega sveta svoji lastni racionalnosti. V precej drugačno luč se njeno bistvo premakne, ko gledamo nanj s stališča načel moderne znanosti ali filozofije; hkrati s tem pa se seveda v drugačno osvetljavo prestavita tudi ustroj in razvoj slovenske literature. Priznajmo, da ji je oboje pravzaprav v srečo in v precejšnjo korist, saj bi v univerzalno epohalnem sistemu absolutnega duha in tistega, kar lahko temu duhu pomeni umetnost, slovenski literaturi komajda utegnila pripasti takšna veljava, zaradi katere bi se abstraktni razum z njo sploh utegnil ukvarjati, kaj šele, da bi prav ob nji začutil posebno nujno ustvarjati najbolj racionalnega, se pravi najboljšega vseh mogočih periodizacijskih sistemov.

(Se nadaljuje)

Vitomil
Zupan

September 1974

Halo, ja? Ne, ni me doma. Šele ob osmih bom.
Truplo v kovčku? Trenutno me ne zanima.
Glasba, res samo glasba. Preveč smo premišljali
preteklo poletje. Na svidenje ob osmih.

Kdaj je pesem izzvenela, ne vem.
Nemara že včeraj, v soboto?
Pride in izgine, ustvariti je ni mogoče.

V praznini ostane občutek
kakor da je že davno ni več.

Halo. Slušalke ne morem vzdigniti.
Tisto truplo v kovčku je bilo moje
podobno glasbi v cis molu.
Halo? Ja, nekje v nekih ječah sem se naučil
igrati na kitaro.

Sedim na vrtu
ki ni last nikogar
majhen oglat vrt brez nege
a visok do neba in globok do pekla
kakor jaz, kakor ti.

Jesensko sonce zveni
ko zapoznena čebela.
Naučil sem se imeti rad tisto
kar prihaja prepozno.

Grm vijoličastih cvetov
igra čisto glasbo
grma vijoličastih cvetov.

Vse skupaj so sama medla upanja.
Biti sam, brezčasen v vrtu
napeti se sprostiti se
zazveneti
kot grm vijoličastih cvetov
v brezglasni čisti glasbi?

Halo? Zakaj nisi povedal, kam odhajaš?
Lahko bi te poklical
da me zamotiš da me razbrazdaš.
Ne pa da voziš moje truplo po gozdnih cestah.

Nihče ne pride.
Starci so pomrli
otroci so odšli v gozd. Stop.
Možje ne utegnejo
poslušati zvenenja listov na brezi. Stop.

Tiho vre v vejah, v bilkah, v listih.
Tiho utripa v udih, v kitah, v mozgu.
Kadar vre in utripa kakor eno
postane razduhovljeni duh ravnotežen.

Ne ljubiti ne sovražiti.
Biti.

Nemara biti samo vrč
iz katerega nihče ne pije?

Otrok je dal travniške cvetlice v vrč.
Pozabil je naliti vodo.

Biti v septembru 1974 samo neslišno zveneči vrč
v katerem umirajo cvetovi?

Ne prisluškovati valovom zvokov
šumov utripov
ne izdvajati brnenja bleščečih se krilc
čebele?

Samo kadar je vse v vsem
se duh umiri.
Veliko ljudi jemlje uspavalne praške.

Desetletja in desetletja iščem
mislim da najdem
nekdo pozvoni
in ne vem več kje sem ostal.

V glasbi sončnega popoldneva
v rumenem sinjem zelenem in višnjevem.
Nič ni belo
ne črno ne sivo
nič ni samo barva
ne samo zvok. Vse je svetloba.
Kakor duh po starem pregretem lesu.

Še sinoči je bilo vse videz.
Kup fižola
vsako zrno ima žužka premika se
električne kitare Rolling Stones.

Nihče ne pride
ker nihče priti ne more.
Sicer bi bil hrup in barvitost
navidezno premikanje
duh po laži.

Ne govoriti, ne peti, ne misliti.
Biti.

Včeraj sem bil bolan.
Obiskal me je človek
ki ni znal govoriti ne molčati.
Ure in ure.
Tedaj zbolijo temelji želje po tihoti.

Skupaj molčati o istem
je ko kaplja dežja
ob okensko steklo
za dva.

Trpeti ne.
Na novo se ne da.
Vse staro je znano.
Trpeti ne
dokler je še eno nago ledje
privlačne ženske
na svetu.

Blisk nenadne nagote
vztrepet črt telesa
v polmraku.
Nesmiselna obljuba izpolnitve
žeja radost navdušenje omama mladost
vsekdar nova vednost
o nespoznavnem
ki se vrne čisto drugačno
v soncu naslednjega dne.
Kot zven.

Jesti ne, piti ne, želeti ne.
Samo biti, biti.

Rojstva ozvezdja
 in smrti svetovja
 nihče ne sliši.
 Tihote ne znamo poslušati več.
 Lahni veter zaman maje
 japonski okrasni grm ki ne cvete.
 Velika vrba žalujka
 se sklanja nad moje prisluškovanje.

Strah je umrl
 v votli dvorani
 velikih mrtvih besed.
 Žalost se vozi z brnečim motorjem
 mimo molčečih hiš.
 Učijo te. Grozijo ti. Vabijo te.
 Dvorana se sesuje vase.
 Motor izgine v daljavo.
 Samo sonce zveni
 na listih in bilkah.

Iz nešteti listov, pestičev in prašnikov
 je umno sestavljen rumeni cvet.
 Ne vpraša zakaj je tako drugačen
 od višnjevega.

Knjige
 v tem trenutku
 ne jemlji v roke.
 Ona nič ne ve
 o tem trenutku.
 Papir
 ob zelenih bilkah in listih
 ne zveni.

Nič izpovedati nič zamolčati
 to je glasba tega popoldneva.

Sonce, glasba.
 Modroslovja? Prosim vas!
 Vse to smo že vzeli
 od vere v duhove do vere v duha
 od duha do telesa in nazaj.

Kadar sem zelo nemiren
berem napise na trgovinah od zadaj naprej.
V času nasilja rolerskih tolpa in zvodnikov
v času posilstva z gnusom, Ingmar Bergman Šepetanje in kriki
ne govori Zaratustra.

Bog je oslepel
dal si je izdelati kontaktne leče.
V času gnusa, histerije, lažnih prerokov
zastrupljanja vodnjakov, vsekdar novih pogromov.
V pričakovanju sodnega dne
suma in dvoma
ko so razbojniki čez noč postali heroji
vzglede.
Vse to ne zveni več. Vse to smo že vzeli.

Razlike med gesli in dnevno prakso
hermetično pesništvo in hermetika višjih slojev
abstraktno slikarstvo in abstraktno gospodarstvo
vse to ne zveni več.

Besede ležijo na prašnem asfaltu
hkrati s Sisifovim in Prometejevim mitom
hkrati s Pandorino skrinjico in Aladinovo svetilko.
Debeli Slovenci in njih kuštravi sinovi
vozijo nove limuzine
po novih asfaltnih cestiščih.
Samo stroji zvenijo.
To je pač tako. In še veliko slabše bo.
Pesniki bodo risali črke na prazne pole papirja
samozvani satiriki in humoristi
pa bodo čekali na nekem gradu.
Nihče ne ve
katera mala želja je spet sinoči umrla
utonila se zadušila hermetično abstraktno amen stop.

Kadar potujem
se ne morem ustaviti
ker bi trčil ob drevo
ki mu je ime KJE.
Zdaj ne morem oditi
ker pred hišo stoji
velikanski sivi konj
z imenom KAM?

Dokler si ne izpulimo besede iz mozga
nihče ne more biti sam.

Skupaj pa tudi nimamo kaj početi
to vidite.

Kako to povedati znancem prijateljem sorodnikom
staršem in otrokom?

Tudi ženska je privlačna
samo zelo zelo od blizu
meso v mesu

ali zelo zelo od daleč
kot ustvarjeno hrepenenje.

Kadar gledamo oslepeli
od teme
ali od prejarke svetlobe.

Najmanjša in največja umetnost
našega življenja je
biti, samo biti, brez okraskov.
Tudi rane so lahko lepe
podobne cvetovom
če so čiste.

Nič ni tiho in nič glasno
kadar je sozvočje. Svetloba. Toplota.
Rojstva in smrti
so v zvenenju sončne trate
eno samo
pisano bivanje
prelivanje. Pozabi da se spomniš.

Ko smo se ločili od slepega
smo spregledali.

Sprva je bilo to vznemirljivo in privlačno.
Dokler nismo videli preveč.
V dno slepega od katerega smo se ločili.
V dno slepega začetka in konca.

Pajčevina. Da.

Pajčevina med vrtnicami;
žolti in rdeči cvetovi
vmes srebrne niti.

Sto milijonkrat opažena pajčevina
čisto nova pajčevina.

Za pajka iz izkušnje vemo
da je nekje
iz šole pa da je pod njim prepad prepad
vse do središča zemeljske magme.

Predori blodnjaki neurejenih spominov
ljudi živali prizorov gibanj vonjev
in tudi nekaj pajčevin je vmes.
V vsakem posebej mora vse to umreti.
Najteže umirajo ljudje v ljudeh.
A tudi uročno blesketajoča se pajčevina
v nekem gozdu iz mladosti
težko umira v dolgem spominu starca.

Čutim te. Čutiš me.
Vem, da si. Veš, da sem.
Najini pajčevini
se nekje dotikata.
In nanju sije taista pajčevinasta sončna svetloba.
Samo: kako zveni v moji
in kako v tvoji pajčevini?
Najbolj smo ujeti
kadar se skušamo izvleči iz niti slepega temelja sveta.

Sinjina nad salonitom sosedove strehe
je baje samo prikazen mojih oči.
Prav nič me ne žalosti
če je samo prikazen.

Ne morem doumeti dojeti zaužiti vsrkati vase
svetlo višnjevega žarenja
študentovske rože
na temnozelenem ozadju sence.
Dopovedati si da to ni prikazen.
In žari ta trenutek izključno zame. Škoda.
Ljudje pridejo šele o mraku.
Če bi jim povedal o cvetu
bi se spogledali češ: kaj ima za bregom, spakljivec?
Še nikoli nihče in sploh
nikdar več —
no, res, tako smo se navadili govoriti.

Namesto da bi gledali
namesto da bi poslušali
namesto da bi bili.

Mačka

ki smo ji pripisali človeško zahrbtnost
pa mirno spi na soncu.

To letalo ki grmi prek mene
in ogluši vse glasove.
Spominja me reči
zunaj, povsod, tam in tam.
Tako sem včeraj grmel
z avtomobilom
mimo hišice z vrtom
kjer nisem videl človeka ne živali.
Dobro rjove letalo:
ni samo tale tvoja glasba na svetu.
Prebudi se.

In kadar te ne bo nič več bolelo
boš tudi sam postal zvok v tej glasbi
kakor nočna mora zbledi
ob jutranjem ptičjem petju.
Večina ljudi baje le umre
s smehljajem na ustnah.

Ko gre bela vata oblaka čez sonce
in žarenje rož počasi ugaša
se žužki ne vznemirijo.
Samo tihota začne bolj zamolklo peti.

Pramen las

ki mi visi čez oči
je enak vejam forsitije ob ograji.
Ni razlike med bližnjo in daljnjo
tvojo in mojo resnico.
Uprem v tla oči:
in ojoj samo moja ostane.

Ujel sem se. Zadel sem se. Izlil sem se.
In zdaj se spet nabiram. Dež brez dežja.

Svojo brezdušno dušo sem prežgal in prekuhal
 precedil prekadil prekapal prelil v jedek čaj.
 Popil jo. Prežal, kaj bo?
 Nič. Kakor prej.

Tako zamudim veliko glasbe, pa nič zato.
 Senca se daljša če je ne gledaš.
 Prežiš nase — jaz se potuhne.
 Gledaš dremajočo mačko
 in se ujameš: nekaj pričakuješ.
 Ne boš priznal? Nikar.
 Samo: kaj vendar pričakuješ?

Da bi se iznebil meglene pričakovanja
 in z njim nekakšnih upov ali kaj?
 bi rad zadremal.
 Pa ne gre, fej.
 To je od tistega čaja
 malo prej.

Tuj zavijajoč zvok, valeč se škripajoč
 teče teče, preneha, spet steče
 se ponavlja enakomerno
 reže tihoto vznemirja zelenost
 uči preti dolgočasi vrta
 noče nehati.
 In ne bo nehal in ne bo nehal.
 Sosed s kosilnico travo kosi.
 No, kaj zato? Noč bo dišala po senu.

Mačka veja jasmina cvet belega in modrega slaka
 kamen les pribita podkev
 moja roka s cigareto
 nenadna misel nate.
 Pepelnik mravljiniec prt iz rjavega platna
 modra klop zidna opeka kopriva
 bilka v razpoki betona moja noga v sandali
 ponavljajoča se misel nate.

Mimo vrta gre človek
 senca se daljša
 prah leži na lampionu
 školjka — od kod že ta školjka?

Beli oblak je rumeno obrobljen
 sonce se niža.
 Seveda, saj ti si že davno umrl
 ostal si mlad z menoj.

Potovanja potovanja
 srečanja bivanja in ločitve
 vojne bolnice ječe ceste puške verige
 in glasba bežečih dni.

Ni bilo dovolj. Ni bilo preveč ne premalo vsega.
 Kar je pač bilo.
 Krščeno z imeni brez smisla.
 Dajanja jemanja dolgovi poslanstva
 naloge sreča nezgode krivice priznanja
 laži o ljubezni zatrta sovraštva
 športna igrišča ulice bombe rešetke
 obveze na ranah strasti ponošeni škornji
 tuje parade napadi pobegi zmage pijače porazi
 navdušenje spanje.
 Spanje spanje nočna glasba
 in sanje.

Vrtnarji cestarji žandarji učitelji
 zdravniki čuvaji župani mežnarji
 lično obstrižene žive meje
 meje besed občin zemljin pravic in držav
 države zastave vojske razglasi.
 Denar bogastvo banke gradovi dragulji
 jahte ropi umori atentati zlati sijaji
 bobni trobente silovitih koračnic.
 Slava brezmejnost nesmrtnost.
 Moč. Oblast. Groza. Obsodba. Noč. Policija.
 Udarni oddelki. Flote eskadre vohunstvo.
 Hudičev ris na nočnem križišču
 čarni napitek ljubezni
 znamenje smrti.

Vse se sesuje v prah.
 Otrok prilije vode.
 Iz blata zgnete pajaca.

Ptice selivke v tej uri
sedajo na letalonosilko.
Tako si domišljam tudi jaz
da je ta vrt — zame tu.

Tale trenutek te nekdo strupeno obrekuje
dobro da ne slišiš.
Sonce zahaja za breze
zlati veje in liste.
Mačka odpre eno oko:
človek, kakšna smešna figura
gole kože zavite v krpe tekstila.
Ta nos. Ta gobec. Te prednje noge.
Dolge kocine po glavi. Puh dima.
Miga. Mežika. Mrda. Sedeča važnost.
In kaj si šele misli
riba ob nudistični plaži.

In kot da vse mora biti tako.
Ljubi me, ne ljubi me.
Žužke nabada na igle
znamke lepi na pisma
jeseni vino preša iz grozdja
leti na luno.
Ta je predebel, oni presuh,
ta je bolan, oni sedi na prestolu.
Kot da vse mora biti tako.

Je namreč zelo dolg kanal.
Začne se tik zraven oči in nosa
in se konča v središču koristi.
Zelo dolg kanal
ki potuje deluje deluje.
Prebavni kanal.
Pri živalih usmerjen od vzhoda na zahod
od severa na jug.

Pri človeku
od neba k peklu
navpično.

Vsi igramo tujo igro.
 Kdaj pride ura vrnitve k izvirom
 te šaloigre-žaloigre
 ob cingljajočih ciganskih tamburinih
 medvedje na verigi?

Najprej so nas vodili
 potem smo hodili gnani od radovednosti
 potem smo se nekje v bliskovitem hipu
 spomnili nekega prejšnjega življenja
 potem smo hodili da bi pozabili
 in naposled kar tako.

Prideš v kakšno vas kjer ni človeka ne živali
 rože so na oknih in sadje v vrtu
 greš začuden po prazni vaški ulici
 in obstaneš pred cerkvijo z odprtimi vrati.
 Vstopiš — a tudi tu ni žive duše.
 Odideš.

Plezaš skozi množico sebi enakih
 v tenko perspektivo dolge ulice
 ker je tam čisto na koncu perspektive
 v zoženju v stičišču v neki točki
 cilj.
 Prispeš. Na trg. In krožiš.

V hipu okamenita spomin na preteklost
 in misel na prihodnost.
 Nič ne gre nazaj
 nič ne gre naprej.
 A tudi nič ne stoji na mestu
 saj vem da z večerom pride noč.

Vžigalica gori v mojih rokah
 med dvema prstoma desnice.
 Cigareta žari
 dim odhaja v kodrastih valih.
 Kako poševno sije sonce skozi veje.
 Ko dogori vžigalica
 se bo Zemlja počasi ustavila.
 Že žge v prste.

Kaj bo zdaj zdaj?

Nič.

Kriva prerokba. Ena več.

Ovce volkovi žrtve razbojniki
seno seno.

Kaj je moje?

Pride požar, pride poplava
pride potres.

Strgajo mi obleko s telesa
zrežejo me na kose
mojo piščalko prelomijo
papirje požgo
spomin prepovedo.

Zakaj pa ne?

Že nekaj kratov so mi, ne isti,
uropali prostost
in mi spet darovali svobodo.
Seno seno.

Dolgi zvon

boš bom boš bim bom

nekdo vleče za vrv.

Nobeno glasbilo ne gode samo.

Dih roka elektrika pero.

Samo občutje mora zveneti samo
od sebe.

Če neke reči zapišem druge ne
je zato ker so ene v besedah
druge ne.

Besede so včasih zelo blizu rečem
čisto malo jim manjka
pa bi postale reči.

A zaklete so v neprijemljivost
in preklete,
ni jih brez mene in tebe.

Ko pa so

so iste različne v tebi in meni
zaradi najinih različnosti bivanja.

Včasih začutim

kod vse sem razpršen po svetu.

Tudi ti si razpršen.
 Samo najini drobci se srečujejo
 včasih nekod brez reda in gotovosti
 na krajih ki sva jih pozabila
 v gluhosti veselja
 in slepoti atoma
 v neprijetni odbojnosti človeških kož
 prepojenih z napuhom
 nenadarjenih za srečanja.

Spala je.
 Poklical sem jo še enkrat.
 Leno se je zganila.
 Nekaj je zašepetala v spanju.
 Zaman sem jo poklical glasneje.
 Pustil sem jo in počasi odšel.
 Spala je.
 Namreč moja smrt.

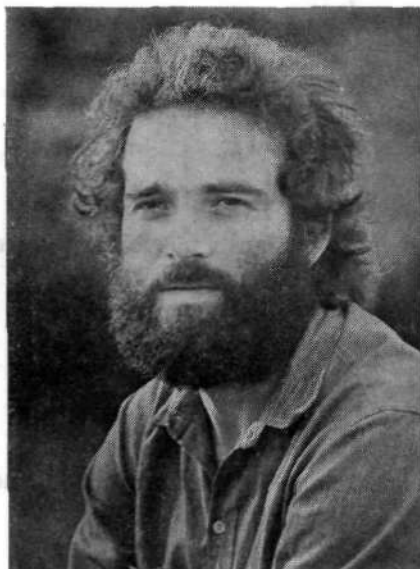
Seveda je potrebno spreminjanje
 večnega v enkratnost
 groze v vsakdanjost
 seveda ni mogoče živeti
 v vsekakor jasni zavesti najgloblje resnice
 če smo vzgojeni za napačno življenje
 če smo se odtrgali od vsega kar je
 in se uprli lastnemu življenju.

Nisem vedel
 kdaj so padle sence na vrt
 in je nekaj minilo in se začel nekaj novega.
 Glasbo zaslišimo včasih ko mine.
 Minuli dan zazveni v večeru.
 Sosed je prižgal televizor
 slišim znani glas napovedovalca.
 Skuhal bom čaj.
 Prišli bodo.
 Pili bomo čaj davno znanih besed.

Segreti sivi les počí ob koncu dneva.
 O mraku
 ko ugasne sij
 na dolgi niti pajka-padalca

postane popoldne neresnično
 sence začno govoriti svoj jezik
 v mešanju
 mlačnih in hladnih tokov zraka.
 Reči so potemnele
 besede so dobile drugačen smisel.

Zdaj zdaj bodo prišli.
 Žito sonce zlato cvet
 rumena luč rumene iskre
 rumeni krogi pred očmi
 ljudje
 in čaj
 čaj.

Vlado
 Šav

Dolgo stopicanje k začetku

(Odlomek iz novele)

Ivan je bil čuden fant. Včasih je cele ure ležal na preprogi prostornega salona, z licem na mehkih kosmih in z rokami proč od telesa. Drugič spet je pokončno sedel za vijugasto stilno mizo in poslušal pridušeno ropotanje vrtalnega stroja na gradbišču onkraj zaprte verande. Tu in tam je pocingljal s svinčnikom ob kristalno vazo ali pa se čez hodnik odpravil do kuhinje, zmlél med zobmi jabolko ali keks

in se zopet vrnil v veliko sobo z mehкими naslanjači.

Toda krivico bi mu delali, če bi ga imeli za nekak monstrem, ki ves dan negiben čepi v svojem stanovanju. Jedel je na primer tako kot veliko drugih ljudi: okoli dveh je zdrsnil z liftom do restavracije v pritličju, pogoltnil kakšno ne preveč testeno jed in spil kozarec vina. Večkrat je po obedu tudi odšel v mestni park. Roke je imel v žepih, oblečen je bil v oprijet, do vratu zapet plašč, ko je hodil skozi megleno drevje. Včasih je celo poseedel ob okroglem bazenu na koncu sprehajališča. Na dnu so med razpadajočimi plataninimi listi ležali beli kovanci. Na sredi je molél v zrak pokve-